

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca rženega cveta 1906 K 151.440.07.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Čuvajmo svoje pravice!

Čas službovanja ljudskega učitelja na državnih ljudskih šolah se ne šteje kot pretrgana služba.

Dopis z Goriškega.

Dne 6. t. m. je upravno sodišče na Dunaju razsodilo, da se ljudskemu učitelju, ki je služil najprej na javnih ljudskih šolah, prestopil potem na državno ljudsko šolo ali c. kr. deško vadnico in se potem vrnil v katero službo na javni ljudski šoli, čas službovanja na državni ljudski šoli ali na vadnici, četudi je služil tam kot suplent in si ni prej pridržal mesta na javni ljudski šoli, ne šteje kot pretrgana služba ter se ima šteti čas službovanja pred odhodom z ljudske na državno šolo pri odmerjenju petletnice kakor drugemu učitelstvu, ki je ostalo ves čas v isti službeni kategoriji.

Tovariš Franc Bajt, sedanji nadučitelj v Ajdovščini, je nastopil l. 1880. službo začasnega podučitelja v Solkanu pri Gorici. Od tam je odšel brez odpovedi in pridržanja službe v okraju na c. kr. deško vadnico v Gorici, kjer je ostal kot suplent dve leti in se potem zopet vrnil, dobivši definitivno službo, v goriško okolico. C. kr. okr. šol. svet za goriško okolico mu je izplačal v smislu § 5. zakona z dne 6. okt. 1900, kakor ga je tolmačilo upravno sodišče zaradi pritožbe tovariša Al Urbaničič, nadučitelja v Mirnu, proti razsodbi c. kr. naučnega ministrstva v tej zadevi, naknadno doplačilo k četrti petletnici. C. kr. deželni šolski svet je razveljavil tozadevni sklep c. kr. okr. šol. sveta in odločil, da mora tovariš Bajt prejeto doplačilo v znesku 104 K vrniti, ker se mu zaradi pretrgane službe čas začasne podučiteljske službe v Solkanu ne šteje. Imenovani je vložil proti temu odloku pritožbo na c. kr. naučno ministerstvo, ki se je s svojo razsodbo pridružilo mnenju c. kr. dež. šol. sveta. Tovariš Bajt je bil prisiljen, če ni hotel trpeti krivice in škode, se obrniti s pritožbo do c. kr. upravnega sodišča, kar je tudi storil. Na zadnji instanci ga je zastopal učiteljski prijatelj, odvetnik gospod dr. Henrik Tuma, ki je srečno dognal, da njegov klient poleg dveh izgubljenih let suplenture na c. kr. deški vadnici v Gorici ne bo trpel še one škode, ki mu je žugala na povedani način. Gospodu dr. Tumi smo hvaležni za to pridobitev; zahvala gre pa tudi rekurentu, ki se ni utrudil na trnjevi poti rekurzov, po kateri hodi sedaj v eni sedaj v drugi zadevi, že šest let.

Sitno je učitelju, hoditi po takih potih, in lahko pride po nedolžnem v nemilost, kakor bi bil kos upornika ali kričača. Gotovo je, da moramo biti učitelji svojim šolskim oblastnjam pokorni, ako te ne ravnaajo protizakonito in prezirljivo, ter smo dolžni opravljati dela svojega poklica skrbno, vestno, natančno in dobro. To je naša dolžnost in to tudi radi storimo, vedoč, da bo razdejano vsako kraljestvo, ki je samo zoper sebe. Dr-

žavnim šolskim oblastnjam smo hvaležni, da nas vodijo, nadzorujejo in tudi, kadar nas pravično kaznujejo. One nas varujejo stanu nevrednih učiteljev, ki bi bili na škodo ne samo šoli, ampak tudi našemu stanu. Če bi ne bilo tega, bi se lahko pripetilo, da bi padli na stopnjo občinskih obhodnikov, in učiteljski stan bi bil kakor nekdanj pribežališče ljudi, ki so jih drugod vrgli izpod strehe. Disciplina je potrebna in mora vladati. Varovati se nam je skrbno, da šolskih oblastnij brez resnične potrebe ne nadlegujemo z rekurzi. Delujoč po tem navodu vendar ne smemo zabiti družega, ki se glasi: „Vigilantibus jura.“ Svoje pravice obdrži samo oni, ki jih čuva; drugi jih ni vreden in jih izgubi.

Učiteljstvo si dosedaj ni znalo pridobiti pravice, da bi imelo v c. kr. dež. šol. svetu svoje zastopnike. C. kr. dež. šolski svet ima opraviti večinoma z ljudskim šolstvom in ljudskim učiteljstvom, a učiteljstvo ljudskih šol vendar tam nima svojih zastopnikov, ker se nikoli ni za to brigalo, da bi jih dobilo. Po zakonu bi morala biti dež. učit. skupščina vsako šesto leto, a pri nas je preteklo že 12 let, da je ni bilo. Po zakonu bi morala biti v vsakem okraju okrajna učit. skupščina vsako leto, a v gradiščanskem okraju je ni bilo že več let; učiteljstvo se je sešlo samo zato, da je volilo svoja zastopnika v okr. šol. svet. Najnižje mesto za osebe javnih ljudskih šol je mesto začasnega učitelja, začasne učiteljice; vendar imamo po šolah tuintam suprente ali suplentinke. Po zakonu je na c. kr. deških vadnicah najnižje mesto za razrednika ali razrednico ono začasnega podučitelja ali začasne podučiteljice; vendar so tam, odkar pomnimo, razredniki in razrednice nastavljeni kot suprenti, oziroma suplentinke. Na to v škodo učiteljstvu zunaj zakona pridejano mesto bi smeli priti samo oni, ki za nekaj časa poučujejo v posameznih predmetih, n. pr. v petju, risanju ali telovadbi, ne da bi bili prebili izpit učiteljske zrelosti.

Žalibog, da je že v človeški slabosti in naravi, izkoriščati bližnjega, če ta pusti, da se ga izkorišča. Človek je tak, da rad spleza po hrbtu svojega bližnjega, da postavi svojo luč na višje mesto, nego zahteva zakon in dolžnost. Pri razsodbah je mero-dajna stara praksa, na katero so uradniki navezani, dokler upravno sodišče ne postavi na njeno mesto kaj boljšega. Ne zabimo tedaj, da imamo dolžnosti, a obenem pravico terjati, kar nam gre, in če je treba tudi potom upravnega sodišča. S tem se razjasnijo in utrde pravne razmere in pobrazi pravni čut. Če se sami ne bomo brigali za svoje pravice, se šolske oblastnije tudi ne bodo. Len človek naj ne pričakuje, da pojdejo drugi v ogenj za njegove pravice.

Kam spravi človeka indolentnost in brezbriznost, nam kaže slučaj, ki se je prigodil pred dvema letoma na Goriškem. Neki učitelj je prosil za peto petletnico in dobil poleg te tudi šesto, do katere je imel, ne da bi vedel, zakonito pravico. Dobe se pa okrajni šolski sveti, ki niso vedno tako dobrohotni, kakor je bil oni za goriško okolico pri podelitvi nenaprošene šeste petletnice. Mestni šolski svet za Gorico je pustil dve učiteljici služiti brez prve petletnice 16, oziroma 12 let z izgovorom, da sta bili na šolah, kjer ni bilo za učiteljico sistemizovanih mest. Treba je bilo iti do upravnega sodišča, ki je razsodilo da se ima šteti za odmero petletnin ves čas službovanja, ker sta kot suplentinki imeli in vršili tako delo kakor druge redne in definitivne učiteljice. — Okrajni šolski svet gradiščanski je med letom premestil „ex officio“ definitivnega učitelja z družino, ker je v drugem kraju zbolel nadučitelj in dobil dopust do konca šolskega leta. Tu imamo nov slučaj premestitve „ex officio“ za pol leta brez kakršnekoli osebne krivde in brez povračila škode. Rabijo ga

drugod, zato so ga drugam poslali, ne da bi se na to ozirali, da se mu moti družinsko življenje ter napravlja škoda. Več podobnih slučajev je bilo pred nekaterimi leti na Tolminskem. Vsi navedeni in omenjeni slučajji kažejo, da se ne smemo sami sebe zapustiti, ampak moramo skrbno čuvati svoje pravice. D.

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

Kako smo risali doslej? Učitelj je narisal obliko na tablo, učenci so jo prerisavali s svinčnikom tako dolgo, da je bila učiteljski podobna. Na višjih stopnjah so jih obdelovali s svinčnikom in radirko tako dolgo po več ur, da so ustrezale učiteljevemu okusu. Pisati pa smo se učili po diametralno nasprotni metodi. Nikdar še ni prišlo učitelju na misel, da bi napisal učencem črko, ki bi jo naj prerisavali in obdelovali tako dolgo, da bi bila učiteljski podobna, učitelj pa bi jo potem shranil in predložil inšpektorju kot sad njegovega truda in uspeh njegove metode. Nasprotno: ne na papirju, ampak v roki in volji je uspeh pouka. Otrok zna pisati in zapiše črko v enem trenutku; a naučil se je te spretnosti tako, da je črko ponavljal, dokler mu ni prešla popolnoma v roko. Če piše zdaj besedo, ne misli več na obliko črk; te posnema avtomatično.

Tako se godi tudi pri prostolehtnih vajah. Eno izmed navedenih oblik vadimo, dokler je roka ne zapiše avtomatično kakor črko. Kakor pa v prvem razredu v pisanju ne pridemo do zaželenih spretnosti, ampak šele potem, ko smo se vadili več let, tudi tu v risanju ne moremo zahtevati, da bi se naučili dovršeno ene oblike, potem druge i. t. d., ampak vaje bomo uredili v koncentriških krogih; sicer bi bile dolgočasne in bi utrudile.

Materijal, ki ga rabimo, je za risbe v veliki obliki oglje in ovojen papir. Oglje, ki mora biti najboljše vrste, je najpripravnejše, ker je mehko in drži gladko po papirju, če ga držimo prav. Papir lahko obrišemo in porabimo za prihodnje vaje. Kadar pa hočemo risbo shraniti, izbrišemo oglje in prevlečemo sled z barvnikom ali svinčnikom.

Tudi prostolehtne vaje so snov za vse stopnje risarskega pouka.

Vaje naj bodo pripravne. Na spodnji stopnji so prav enostavne, le na višji stopnji smejo biti bolj sestavljene. Enostavne, pa različne oblike so manj težke, nego sestavine istih oblik v enem liku. Težak je dalje tudi začetek; ko je pa priučena ena oblika, je druga desetkrat lažja. S krivo črto začnemo, ker je za te vaje mnogo bolj pripravna nego ravna in ker nudi otroku mnogo več prostosti pri gibanju nego ravna. In baš gibanje je, kar otroka zanima in veseli. Mir ga mori in ne ustreza njegovi naravi. Ravna črta pomeni nekaj trdnega, okamenega — živahnemu otroškemu duhu nasprotujočega. Končno ne more biti naš smoter, da bi otroka naučili delati ravne črte. Ravnih črt v naravi skoraj ni. Kjer se nahajajo pristne ravne črte, so na predmetih, ki jih rišemo navadno s črtalom in šestilom. V prostoročnem risanju pa izključujemo te pripomočke; dovoljeni so samo v porabnem risanju, v ornamentiki.

Proste vaje s čopičem.

S prostolehtnimi vajami izhajamo, dokler gre za predmete, ki jih lahko izražamo s črto. Kadar pa je treba ploskve predstavljati — in to je vedno pri risanju po predmetih —

tedaj se moramo posluževati izrazil, ki so pripravnejša za risanje ploskev, in to sta čopič in barva.

Ako bi prej risali s svinčnikom in med konture polagali barve, bi bili tam, kjer smo bili prej. V mislih imamo torej slikanje s čopičem brez kontur, zaznamovanih s svinčnikom. Da bi bilo to težje nego prejšnje postopanje, je predsodek, ki pade, kakor hitro začnemo s prvimi poizkusi, če snov prav izbiramo in pravilno in spretno ravnamo. To je praksa dokazala — da se pa tudi teoretično utemeljiti. Vse, kar rišemo, predstavljamo s ploskvami, torej z dvodimenzionalnimi tvori. Gotovo pa bomo lažje zadeli razmerja ploskve, ako rišemo kar ploskev, torej ako izpolnimo prostor z barvo in šele nazadnje napravimo konture. Če je med konturami prostor napolnjen z barvo, nam je pregled lažji in napake so očitne; ne pa tako, če imamo same konture. Barvana ploskev se dvigne od drugobarvnega papirja in nam pomaga najti napako, ki se tudi lahko popravi, dokler je še barva mokra. Dalje: Ako pogledamo predmet, ne vidimo najprej kontur, ampak le ploskev, ki je napolnjena z barvnim tonom. Iz tega je razvidno, da je kontura drugotna, ploskev prvotna; konturo najdemo šele, ko jo od ploskve abstrahiramo. Kadar rišemo s čopičem, izvršujemo to abstrakcijo polagoma in naravnim potom, zakaj najprej napravimo ploskev z barvo, potem jo šele omejimo.

Mislamo si, da rišemo telo. Pri tej priliki moramo izvršiti naslednje abstrakcije:

1. Abstrahirati moramo tretjo dimenzijo popolnoma; lik je dvodimenzionalen, telo pa tridimenzionalno.
2. Na liku moramo abstrahirati konture in
3. abstrahirati moramo v teh konturah barvo in luč; brez njih ni predmetov.

(Dalje.)

Vestnik.

Svoji k svojim! Šolska vodstva in krajne šolske svete prosimo, da naročajo odslej vse šolske tiskovine v naši tiskarni (A. Klein). Da bo mogoče pravočasno ustreči vsem naročilom, prosimo, da se začno interesenti zglašati takoj, da ne bo zamud in nerednosti. Do danes še ni definitivno določeno, ali bodo že z novim šolskim letom uvedene nove šolske tiskovine. A to je vseeno: ostanejo li stare ali bodo uvedene nove, naša tiskarna bo naročnikom ustregla v vsakem primeru, treba je samo pravočasnih naročil. Ako odloči deželni šolski svet, da pridejo z novim šolskim letom v veljavo nove tiskovine, postrežemo naročnikom pravočasno z novimi tiskovinami, ako pa ostane s šolskim letom 1906/7 še pri dosedanjih šolskih tiskovinah, postreže naša tiskarna tudi s temi. Javljamo, da nam je mogoče glede šolskih tiskovin za sedaj ustreči samo šolskim vodstvom, oziroma krajnim šolskim svetom na Kranjskem. Ko se popolnoma uredimo in ustanovimo, bo nam mogoče ustrezati vsakemu naročilu, naj pride s Štajerskega ali s Primorskega. Ravnajmo se po geslu „Svoji k svojim!“

Kongresa srbskega učiteljstva meseca avgusta v Belgradu se udeleži kot zastopnik „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ tudi tovariš Milivoj Berberović, učiteljski voditelj srbske šole v Trstu.

Učiteljski dobrotniki. „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: tov. Janko Rudolf, nadučitelj in tov. Marija Bolè, učiteljica v Št. Vidu pri Vipavi, pristojbina izpraševalne komisije: **6 K 66 h**; učiteljstvo ljubljanske okolice ob priliki okrajne učiteljske konference zložilo v spomin na slovo g. e. kr. okrajnega šolskega nadzornika Vilibalda Zupančiča **21 K 85 h**; učiteljstvo tržiškega sodnega okraja čisti dohodek koncerta v Radovljici, dne 7. julija **116 K 12 h**; tvrdka Fran Ksav. Souvan v Ljubljani, v smislu „gospodarskega programa“ za drugo četrtletje **45 K 24 h**; tov. Fran Bračič,